

5. Kieswijzer

1. Wat is het?

Een kieswijzer is een hulpmiddel dat kiezers inzicht geeft in de standpunten van politieke partijen op een bepaald thema. Een 'klimaat' kieswijzer helpt bijvoorbeeld kiezers die klimaat belangrijk vinden om de inzet van politieke partijen op dit thema te beoordelen. Zo kunnen ze een geïnformeerde keuze maken in het stembokje. Naast thematische kieswijzers zijn er ook algemene. De bekendste voorbeelden van een kieswijzer zijn de StemWijzer en het KiesKompas.

Als lobbyist kun je een kieswijzer op twee manieren inzetten. Bij het maken van de kieswijzer, kun je alvast contact hebben met de partijen over hun standpunten. Een dreigende negatieve beoordeling spoort partijen misschien aan om een standpunt aan te passen of toe te voegen. Daarnaast kun je kiezers informeren over een onderwerp dat je belangrijk vindt en ze zo motiveren om te stemmen voor een partij die dat onderwerp ook belangrijk vindt.

Er zijn verschillende manieren om een kieswijzer te maken. Een laagdrempelige manier is om de kiezer te informeren over wat je belangrijk vindt in een verkiezingsprogramma, bijvoorbeeld door het verspreiden van een factsheet met informatie. De kiezer moet dan zelf de programma's beoordelen. Of door kiezers zelf een enquête in te laten vullen waar dan een stemadvies uitkomt. Een andere manier is om de partijen zelf te analyseren en te beoordelen. Dit vergt wat meer moeite.

2. In welke fase?

Vaststelling.

3. Stappenplan

1. **Bepaal het thema en de deelonderwerpen.** Vaak ga je hierbij uit van wat er in het meest ideale scenario volgens jou in de verkiezingsprogramma's zou moeten staan. Dit zijn bijvoorbeeld de aanbevelingen die je in een eerder stadium al met politieke partijen hebt gedeeld. Formuleer duidelijke uitgangspunten.
2. **Denk na over het format.** Houd de kieswijzer overzichtelijk en visueel. Ga je een heel onderzoeksrapport schrijven over je conclusies of wordt het een one-pager?

Wordt het een papieren versie of alleen online? Hoe visualiseer je het? Een stoplichtsysteem? Een cijferkaart? Geen scores of cijfers maar alleen een stemadvies? Hoe ga je de kieswijzer verspreiden? Moeten er nog producten komen voor social media?

3. **Bedenk het raamwerk voor beoordeling van de scorematrix.** Wanneer geef je partijen een voldoende of onvoldoende of een bepaald cijfer? Zorg voor een gedegen onderbouwing want reken er maar op dat mensen of partijen hierover met je in discussie willen. Bepaal of je alleen baseert op wat er letterlijk in het verkiezingsprogramma's staat of dat je ook rekening houdt met de bredere inzet van een partij.
4. **Analyseer en beoordeel de verkiezingsprogramma's.** Dit kun je op twee manieren doen: een laagdrempelige manier is om een vragenlijst op te sturen naar politieke partijen met de vraag of ze deze voor een bepaalde deadline willen invullen. Een andere manier is om de verkiezingsprogramma's zelf te analyseren aan de hand van je raamwerk. Zet de antwoorden per partij overzichtelijk onder elkaar. Gebruik duidelijke symbolen en voeg bij elk antwoord (indien mogelijk) een toelichting toe in enkele zinnen. Gebruik krachtige taal, maar houd het feitelijk.
5. **Leg je conclusies voor aan de politieke partijen.** Geef hen de kans je beoordeling te weerleggen voordat je het in de openbaarheid brengt. Zorg voor duidelijke communicatie: geef ruimte voor reacties en correcties maar geef ook een deadline mee.
6. **Verspreiding en actie.** Verspreid de kieswijzer via social media, infographics, posters, video's, blogs of opiniestukken. Overweeg om een kieswijzer-campagne te organiseren met oproep tot actie.

4. Tips

- **Werk samen.** Het maken van een kieswijzer kan behoorlijk arbeidsintensief zijn. Waarom niet samenwerken met meerdere organisaties die jouw thema belangrijk vinden? Verdeel de actiepunten!
- **Transparantie en verantwoording.** Leg duidelijk uit hoe je tot je beoordelingen bent gekomen. Link naar bronnen: stemmingen, partijprogramma's, rapporten. Zo voorkom je dat het als "gekleurd" wordt weggezet. Maar wees niet bang om scherpe formuleringen te gebruiken: sta voor jouw standpunten!
- **Tijdslijn:** De meeste partijen stellen een concept verkiezingsprogramma op. Daarna wordt het programma vastgesteld door de leden tijdens het verkiezingscongres. Houd daar rekening mee bij de beoordeling.
- **Bekijk bestaande kieswijzers voor inspiratie.** Tools als Kieskompas of ProDemos kunnen soms als partner optreden of hun expertise delen.

5. Voorbeeld

ASN Bank biedt duurzame kiezer hulp bij verkiezingen gemeenteraad

In 2022 introduceerde ASN Bank een duurzame kieswijzer voor de gemeenteraadsverkiezingen. Deze kieswijzer hielp stemmers die duurzaamheid belangrijk vinden met het maken van een bewuste keuze in het stembokje, door ze te helpen met het vergelijken van partijen en hun standpunten op het gebied van duurzaamheid. In de kieswijzer gaf ASN Bank ook aan hoe kiezers kunnen uitzoeken hoe duurzaam hun gemeente is. Tot slot gaf de bank een aantal voorbeelden van gemeenten en initiatieven die duurzaamheid stimuleren, zoals slimme laadpleinen en subsidies voor groene daken.

Deze kieswijzer is een goed voorbeeld omdat het op een toegankelijke manier inzicht geeft in hoe lokale politieke partijen zich inzetten voor duurzaamheid. Ook geeft de kieswijzer tips hoe kiezers hun invloed kunnen vergroten buiten het stembokje. Kortom, een duidelijk handelingsperspectief voor de gebruiker.

Meer weten? Zie ook <https://www.duurzaam-ondernemen.nl/asn-bank-biedt-duurzame-kiezer-hulp-bij-verkiezingen-gemeenteraad/>.

6. Beoordeling

Beoordelingskader:

- ★ : Geen tot weinig
- ★ ★ : Weinig
- ★ ★ ★ : Voldoende
- ★ ★ ★ ★ : Zeer voldoende
- ★ ★ ★ ★ ★ : Fantastisch

Zichtbaarheid <i>In hoeverre is de actie geschikt om de partijen meer zichtbaarheid te bieden tegenover de kiezer?</i>	★ ★ ★ ★ ★
Verbetering netwerk <i>In hoeverre is de actie geschikt om jouw</i>	★ ★

relatie met de partijen te verbeteren?	
Inhoudelijke voortgang <i>In hoeverre is de actie geschikt om inhoudelijke voortgang te boeken op de voor jou relevante beleidsonderwerpen?</i>	★★★★
Betrekken achterban <i>In hoeverre is de actie geschikt om jouw achterban te betrekken?</i>	★★
Moeilijkheidsgraad <i>Hoe ingewikkeld is het om de actie uit te voeren? Kost het veel tijd, geld en/of capaciteit?</i>	★★★★★
Geschikt voor 2 in 1 <i>In hoeverre kun je deze actie ook inzetten bij eventuele Tweede Kamerverkiezingen?</i>	★★★★

7. Alliantie Schooltuinen model kieswijzer

Deze model kieswijzer laat zien hoe je een kieswijzer op het gebied van schooltuinen zou kunnen vormgeven. In de tabel kun je de partijen die actief zijn in jouw gemeente toevoegen. Op basis van de ja/nee/neutraal antwoorden op de stellingen over schooltuinen, kun je de partijen een score meegeven. Groen voor ja, rood voor nee en geel voor neutraal. Deze stellingen kun je aan de partijen zelf voorleggen of je kunt zelf de verkiezingsprogramma's lezen en beoordelen. Gebruik dit model ter inspiratie en pas aan naar wens.

Welke partijen in gemeente [x] bieden een vruchtbare bodem voor schooltuinen

Partij	1	2	3	4	5	6
Partij A	●	●	●	●	●	●
Partij B	●	●	●	●	●	●
Partij C	●	●	●	●	●	●
Partij D	●	●	●	●	●	●

1. De gemeente moet structureel geld uittrekken voor schooltuinen op alle basisscholen.
2. Schooltuinen moeten worden begeleid door deskundigen, niet alleen door leerkrachten of vrijwilligers.
3. Ieder kind in de gemeente moet minstens één schooljaar ervaring opdoen in een schooltuin.
4. Schooltuinen dragen bij aan een gezonde leefstijl en moeten onderdeel zijn van gemeentelijk gezondheidsbeleid.
5. De gemeente moet actief ruimte beschikbaar stellen voor nieuwe schooltuinen, ook in versteende wijken.
6. Schooltuinen moeten worden ingezet als groene ontmoetingsplekken voor scholen, buurtbewoners en maatschappelijke organisaties.